

FONOLLOSA, poble de Bages, a l'O. de Manresa (cf. *DECat* 93b43-49).

PRON. LOCAL: *funuïçòzà* a Santpedor; *funəlòzà* a Canç; *funəlòzàs* al poble mateix (Casac. 1920); *funulòzà* allí, 1924.

MENCIONS ANT. 1129: *Foionosa* (*Cart. St. Cugat* III, 89); S. XIII: *Fonoiosa* en les tres llistes de parr. vigatanes p.p. Pladevall (n.º 236); 1331: *Fonoylosa* (Junyent, *Misc. Griera* I, 378); 1359: *Fonoyosa* (*CoDoACA* XII, 68).

(2) *Mas de Fonollosa*, molt important i antic, a la comarca de Morella, te. Vallibona, en la serra que separa aquella vall de la de Xert: oit *fonəlòzà* allí (1934, 1961), en què vaig fer allí l'enq. sobre la zona intermèdia entre les dues valls (XXVIII, 23-26).

(3) *Fenollosa*, cognom que hom considera allà com a propi de Vilavella (Pna. Cast. XXIX, 189.27).

Serra dels Fonollons, en el capbreu de 1645 de la vall d'Assua: formació singular, potser refecció de *Fonoloes*, plural de l'anterior, car la reducció de *-osa* a *-oa* és molt general en els NLL de Pallars i Ribagorça.

FONOLLAR (*DECat*, 93b32-37). Essent col·l. molt vigorós a Mall. des dels temps lullians, potser ha estat responsable del nom *Es Fonollassos*, pda. de Selva (XL, 62.17: oit allí *es fonásos*), que el m. Mascaró 10B4 anomena *Es Fornassos*, i a Caimari també vaig oir-ho *es fornásos* (XL, 70.19); es tracta d'un mon. megalític. És legítim *Fonollar*, en el Barcelonès: Riera del *Fonollar* que es perd a la platja, entre St. Boi i Viladecans (GGC, Bna., p. 46), ja en el cens de 1359: «Sans, Cornellà, Sant Boy, bandada de *Fonollar*, Prats de St. Boy, St. Just des Vers» (*CoDoACA* XII, 8).

Hi ha també intrusió d'aquest mot tan viu en lloc de l'autèntic i més antic, en el de St. Martí de *Fonollar*, entre Ross. i Vallespir, prop del Voló. Avui ho sento St. Martí de *fenulàs* a St. Joan de Pla-de-Corts (XXIV, 155.13).

Però les MENCIONS ANTIGUES són diferents radicalment. 844: Sti. Martini *ad ipsas Felonicas* (Alart, *Géogr. Hist.*, 59); 869: «super fluvium *Fullonicas* ipso Fontenile» (*Cat. Car.* II, 31.20; cf. un serrat de *Fontanil* al S. de Maurellàs); 881: «super fluvium *Fullonicas*, cella Sti. Martini» (Alart, *Cart. Rouss.*); 1359, cens de formes molt alterades: *Sent Mertí de Fonolledes* (*CoDoACA* XII, 120). Els dirigents de «*Cerca*», guiats crec per Ponsich, donen les formes: *Fullonicas* 869, 875, 878; *Fullonicam* 1011; *Fonolegiis* 1351; *Fonolegiis* 1368; *Fonolars* 1376; *Fonolariis* 1378; *Fonollar* 1388; *Fonolegues* 1419; *Fenullà* 1689 («*Cerca*» IV, 1959, p. 139).

Per a l'etim. és revelador el *fluvium Fullonicas* de 869-881: per on es veu que el nom li ve d'uns batans (ll. FÜLLŌNES) que hi havia en aquesta riera. D'ací VILLAS FÜLLŌNICAS; bastant conservat per les formes de 844 i les altres dels Ss. IX i XI; després metàtesi *Fonóllagues*, i intervenint la proparoxitono-fòbia del rossellonès, es desplaça l'accent en *Fonollács*, després trivialitzat en *Fonollar*.³

El cas es repetí en un homònim, lloc menor del te. de Prada: a. 865: «ecclesiola q. dicitur *Fullonicus*» (Alart, *Bull. Gr. Pyr. Or.* XX, 349). Ponsich (*Top.*, 117) hi afegeix «mallols de *Fonolix*» a. 1405; i sense datar: *Follonichs* i *Fenollix*.

¹ La sempiterna separació no constituïa de cap manera una «anomalia», com llegim lamentablement en el llibret (altrament tan útil i benemerit), de Pere Ponsich (*Répertoire Toponymique de Roussillon -->*, 200 pp., p.p. *Terra Nostra*, Perpinyà, 1980). És abusiú i anti-cièntífic lingüísticament, comparar el cas del *Fenolbet* o *Fenolledès*, amb el del Capcir (malgrat sigui sota la reserva, que és un procés secundari en el Capcir, o a la inversa). El capcinès ha estat sempre un parlar netament català: exclusivament fora d'alguna isoglossa menor, i ja en vies de desaparició en el S. XII (veg. *LleuresC*, 282ss. i el volum de gramàtica i glossari de les *VidesR.*). A despit de les insinuacions nacionalistes d'alguns dialectòlegs occitans i francesos (Ronjat). El poble rossellonès no s'hi ha enganyat mai: «Són pas catalàs: parlen gavatx», oiú allí, pertot, parlant de la gent fenolhedesa, fins als nostres pobles fronterers, com Tautauill, Estagell, Illa, Eus etc. — ² *Torrent* porta el nom de *Torrente de Agulló* en el cens de 1609 perquè llavors era d'un *Mossèn Agulló* (Reglà, 114): consta amb 9 focs de moriscos en el cens 1527 i 1563, amb 32 al de 1562 i 22 el 1603 (Lapeyre, 39). Lloc Nou no figura en aquests censos. —

³ Aebischer, caient en el parany d'una de les mencions recents, i d'un barbarisme cacogràfic de cartògrafs i administradors francesos, ho prengué per un nom romà en -ACUM (*Top.*, 212); induït per l'error d'Aebischer, en *E.T.C.* I, 90, pregunto si no seria més aviat un nom en -ANUM, però aviat ho vaig rectificar. Una evolució fonètica una mica comparable a la de FULLONICAS, i per semblant inducció fon., tenim en un *Provedònegs* veí, documentat per Alart en un doc. de 1169 (RLR III, 289), masada del te. St. Llorenç de Cerdans, que sembla venir de VILLAS PROBITONICAS, de *Probitus*, variant sufixal doc. per M-Lübke (*Roman. Namenstudien* II) al costat de *Probus*, *Probatius*, *Probilius* (Skok, § 259). Més tard reduït a *Provedones/Pobra Dones*, ajudant-hi etim. pop. Un homònim (BDLC IX, 323) pron. *probədónas*, veïnat te. Fontcoberta (prop de Banyoles) confirmat 1964 (XLIV, 141) si bé avui en diuen «Can Fares» (nom secundari, succedani del de *Fares* poble pròxim). Els noms en -ONICUM, -OS, rars en la nostra toponímia, són més nombrosos en els països veïns; al domini fprov., *Saconge*, *Maconge*, *Replonges* (Muret, *Rom.* XXXVII, i *Mél. Sausure* 1968, 267ss.); al Ticino i alta Itàlia (Flechia, *Nomi dell'It. Sup.*, cf. *ARom.* I, 271), cast. *Cintruénigo* CENTURIONICUM (cf. Schulze, 149), *Lituénigo*. Formació para-hèla a -ANICOS, que és corrent en la top. cat. (*Meranges*, *Malanyanes* < -nyànecs).

Fenosa, V. *Fenals*